

ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΕΠΕΙΩΝ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΣΥΜΦΩΝΟΥ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΣΤΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

1. Εισαγωγή

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΚΑΡΡΑ (Ph.D)

Αναλυτή

Διεύθυνση Παρακολούθησης και Διαχείρισης Κινδύνων

Εμπορική Τράπεζα

Η επικείμενη αλλαγή του πλαισίου για την εποπτεία της κεφαλαιακής επάρκειας⁽¹⁾ των τραπεζών έδωσε την αφορμή σε τραπεζικούς και ακαδημαϊκούς κύκλους να αναπτύξουν εκτιμήσεις σχετικά με τις συνέπειες που θα επιφέρει στο υφιστάμενο κανονιστικό πλαίσιο, στη συμπεριφορά των τραπεζών και στο τραπεζικό σύστημα ευρύτερα.

Τα κύρια στοιχεία κάθε τραπεζικού κανονιστικού πλαισίου είναι⁽²⁾:

- α) ο μηχανισμός παρακολούθησης και εποπτείας της δραστηριότητας των τραπεζών (safety net)⁽³⁾,
- β) η πολιτική κινήτρων για τις τράπεζες,
- γ) ο ρόλος της πειθαρχίας της αγοράς,
- δ) οι κανόνες εταιρικής διακυβέρνησης των τραπεζών, και
- ε) η υποχρέωση λογοδοσίας (accountability) και η πολιτική πειθαρχίας (disciplining).

Κάθε στοιχείο από τα παραπάνω καθορίζεται ανάλογα με τις αλλαγές στις συνθήκες και τη φιλοσοφία λειτουργίας του εκάστοτε τραπεζικού συστήματος. Οι αλλαγές στα χαρακτηριστικά και στο μείγμα των παραπάνω στοιχείων επηρεάζουν τη συμπεριφορά των τραπεζών και κατ' επέκταση τα τραπεζικά συστήματα. Η ανάλυση των συνεπειών στη συμπεριφορά των τραπεζών βασίζεται σε ση-

μεία που προέρχονται από τις βασικές μικροοικονομικές θεωρίες τραπεζικής μονάδας. Αυτές είναι: α) η θεωρία διαχείρισης τραπεζικών αποθεματικών, β) η θεωρία διαχείρισης στοιχείων ενεργητικού και παθητικού, γ) η θεωρία διαχείρισης τραπεζικού χαρτοφυλακίου, δ) η θεωρία παραγωγής και διαμεσολάβησης, ε) η θεωρία επεξεργασίας πληροφοριών και παρακολούθησης, και στ) η θεωρία διαχείρισης κινδύνων.

Επιπρόσθετα το νέο πλαίσιο εποπτείας θα απαιτήσει την εσωτερική αναδιάρθρωση της διοικητικής δομής των τραπεζών. Γι' αυτό το λόγο γίνεται αναφορά στην εταιρική διακυβέρνηση, που συνδέεται με το πρόβλημα της σχέσης εντολέα-εντολοδόχου (principal-agent problem). Σκοπός του άρθρου είναι να καταγράψει τις πιθανές συνέπειες που μπορεί να έχει το νέο Σύμφωνο της Βασιλείας για την Κεφαλαιακή Επάρκεια στα διάφορα επίπεδα της τραπεζικής διοίκησης και στη διάρθρωση των τραπεζικών συστημάτων, αλλά και πώς αυτές οι συνέπειες συνδέονται με το κανονιστικό πλαίσιο.

Οι απόψεις στο άρθρο είναι του συγγραφέα και όχι της Εμπορικής Τράπεζας.

Θετικές ευχαριστίες στον κ. Κ. Τασάκο για τη βοήθειά του στην απόδοση του κειμένου.

⁽¹⁾ Στο www.bis.org περιέχονται όλα τα κείμενα του νέου προτεινόμενου πλαισίου της Βασιλείας για την κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών.

⁽²⁾ Lewellyn (2001).

⁽³⁾ Για περισσότερα σχετικά με το δίκτυ ασφαλείας βλ. Herring and Santomero (1995).

1. Οι Εξελίξεις της Basel II(*)

Η Επιτροπή της Βασιλείας είναι στη διαδικασία επεξεργασίας του νέου συμφώνου για την κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών. Η Επιτροπή, μετά την παρουσίαση των προτάσεών της, πραγματοποιεί ποσοτικές μελέτες για να εκτιμήσει τις συνέπειες των προτάσεων αυτών στις τράπεζες (Quantitative Impact Studies, στο εξής QIS). Οι μελέτες όμως αυτές δεν διερευνούν τις αλλαγές που θα επιφέρουν στη συμπεριφορά των τραπεζών. Το χρονοδιάγραμμα της διαδικασίας για την οριστικοποίηση του νέου πλαισίου έχει ως εξής:

First Consultation Paper (CP1)	Ιούνιος 1999
QIS 1	Ιούλιος 2000
Second Consultation Paper (CP2)	Ιανουάριος 2001
QIS 2	Απρίλιος 2001
QIS 2.5	Νοέμβριος 2001
QIS 3	Οκτώβριος 2002
Third Consultation Paper (CP3)	Ανοιξη 2003
Οριστικοποίηση του Συμφώνου	Ανοιξη 2004
Παράλληλη εφαρμογή των εξελιγμένων μεθόδων και του παρόντος Συμφώνου	2006
Εφαρμογή	τέλος 2006

Πηγή: Jackson P. (2002)

Τα αποτελέσματα από το QIS1 (πραγματοποιήθηκε μετά το CP1) έδειξαν σημαντικές διαφορές στις συνέπειες για τις τράπεζες που συμμετείχαν, κυρίως λόγω προβλημάτων και περιορισμών στα στοιχεία των τραπεζών. Επίσης τα αποτελέσματα του QIS2 (πραγματοποιήθηκε μετά το CP2 σε 138 τράπεζες 25 χωρών) έδειξαν σημαντικές διαφοροποιήσεις για τις τράπεζες. Κατά μέσο όρο, οι τράπεζες θα αντιμετώπιζαν αύξηση των ελάχιστων κεφαλαιακών απαιτήσεων 18%, 24% και 5% (σε σύγκριση με το ισχύον Σύμφωνο), χρησιμοποιώντας την τυποποιημένη, τη θεμελιώδη IRB και την εξελιγμένη IRB μέθοδο αντίστοιχα (σε αυτά τα ποσοστά περιέχονται και οι ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις για την κάλυψη του λειτουργικού κινδύνου). Η Επιτροπή, μετά και από παρότρυνση των τραπεζών, προχώρησε σε τροποποιήσεις του CP2 (κυρίως με νέες πιο επίπεδες καμπύλες συντελεστών στάθμισης του πιστωτικού κινδύνου) στα ακόλουθα βασικά σημεία:

1. Οι τράπεζες κρίνουν πως το προτεινόμενο πλαίσιο θα εξελιχθεί σε ένα μεγάλο και πολύπλοκο κείμενο. Γι' αυτό το λόγο η Επιτροπή προσπαθεί, όπου είναι δυνατό, να απλοποιήσει τη διαδικασία.
2. Οι κεφαλαιακές απαιτήσεις για επιχειρηματικά δάνεια τροποποιήθηκαν μέσω αλλαγών στους συντελεστές συσχέτισης των ζημιών από επιχειρήσεις.
3. Οι κεφαλαιακές απαιτήσεις για τη λιανική τραπεζική θα οριστικοποιηθούν μετά από λεπτομερή ποσοτική ανάλυση.
4. Ο δανεισμός σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις θα έχει πιο ευνοϊκή αντιμετώπιση.
5. Οι εγγυήσεις θα αναγνωρίζονται σε μεγαλύτερο βαθμό.

6. Τροποποιήθηκαν σημεία σε σχέση με τον παράγοντα της ληκτότητας των χορηγήσεων.
7. Ο ορισμός της αθέτησης (αδυναμία πληρωμής) διευκρινίστηκε.
8. Σημεία του πλαισίου για το λειτουργικό κίνδυνο τροποποιήθηκαν.
9. Η Επιτροπή παρουσίασε πλήρεις προτάσεις για την τιτλοποίηση.

Η Επιτροπή πραγματοποίησε το QIS2.5 και εξέτασε τις νέες πιο επίπεδες καμπύλες συντελεστών στάθμισης του πιστωτικού κινδύνου. Τα αποτελέσματα έδειξαν πως κατά μέσο όρο οι ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις των 38 τραπεζών αυξήθηκαν κατά 2%, αλλά μειώθηκε και η διαφοροποίηση των αποτελεσμάτων μεταξύ των τραπεζών (24 τράπεζες παρουσίασαν μείωση στις κεφαλαιακές απαιτήσεις). Με την πραγματοποίηση του QIS3 για 365 τράπεζες 43 χωρών, η Επιτροπή της Βασιλείας διαπίστωσε πως οι αλλαγές στο CP2, που ενσωματώθηκαν στο CP3, επιβεβαιώθηκαν σε γενικά επίπεδα από τα αποτελέσματα του QIS3.

Τα αποτελέσματα (βλέπε πίνακα 1) παρουσιάζουν περιορισμένες αλλαγές γεγονός που σημαίνει πως ο σκοπός των προσαρμογών ήταν ο καλύτερος συντονισμός των τραπεζών με το πλαίσιο. Παρόλα αυτά διαπιστώθηκε πως μεγάλος αριθμός τραπεζών δεν έχει αναπτύξει επαρκείς διαδικασίες συλλογής δεδομένων (Data Reporting) και δεν διαθέτει τα ανάλογα συστήματα που θα επιτρέψουν αφενός την αναγνώριση των τεχνικών μείωσης (Credit Risk Transfer Instruments) του πιστωτικού κινδύνου και αφετέρου να εφαρμόσει την εξελιγμένη IRB μέθοδο. Η σύνθεση των τραπεζών που συμμετείχαν στο QIS3 είναι η ακόλουθη: α) 118 τράπεζες από 13 G10 χώρες και 177 τράπεζες από 30 άλλες χώρες (15 ΕΕ και 5 ΕΕ προς ένταξη χώρες, και άλλες χώρες), β) οι τράπεζες επίσης είναι χωρισμένες σε δύο κατηγορίες Group1 (τράπεζες με Tier 1 >3bn ευρώ και Group2 τράπεζες με Tier 1 <3bn ευρώ).

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

	Standardised (%)			IRB-Foundation (%)			IRB-Advanced (%)		
	Aver	Max	Min	Aver	Max	Min	Aver	Max	Min
G10-Group1	11	84	-15	3	55	-32	-2	46	-36
Group2	3	81	-23	-19	41	-58			
EUGroup1	6	31	-7	-4	55	-32	-6	26	-31
Group2	1	81	-67	-20	41	-58			
Other-Groups1&2	12	103	-17	4	75	-33			

* Τα αποτελέσματα αναφέρονται σε μεταβολές στις ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις σε σύγκριση με το ισχύον πλαίσιο Basel Committee (2003).

Όπως μπορεί να παρατηρηθεί, στην περίπτωση της τυποποιημένης μεθόδου αυξάνονται οι κεφαλαιακές απαιτήσεις σε μέτρια επίπεδα, ενώ στις IRB μεθόδους οι κεφαλαιακές απαιτήσεις παρουσιάζονται αμετάβλητες ή και μειωμένες. Πρέπει να σημειωθεί, όπως τονίζει η Επιτροπή, πως τα αποτελέσματα μπορούν να θεωρηθούν υπερεκτιμημένα, διότι οι τράπεζες αντιμετώπισαν δυσκολίες στην αναγνώριση των νέων τεχνικών μείωσης του πιστωτικού κινδύνου. Επίσης υπάρχουν σημαντικές διαφορές στις κεφαλαιακές απαιτήσεις για κάθε χαρτοφυλάκιο π.χ. λιανικής τραπεζικής, επενδύσεων σε κρατικά χρεόγραφα κ.λπ., γεγονός που υποδηλώνει την πολύ χαμηλή ευαισθησία της Basel I ως προς τον κίνδυνο.

Τα αποτελέσματα του QIS3 δείχνουν σημαντικές διαφοροποιήσεις για κάθε τράπεζα λόγω των διαφορετικών χαρακτηριστικών ποιότητας των κινδύνων, τα οποία εκφράζονται με τις παραμέτρους Probability of

Default (PDs) και Loss Given Default (LGDs). Σημαντικό στοιχείο για κάθε τράπεζα είναι κατά πόσο έχει επεκταθεί στη λιανική τραπεζική. Παρατηρήθηκε πως οι τράπεζες με μεγάλη δραστηριότητα στη λιανική τραπεζική (τράπεζες κυρίως του Group 2), χρησιμοποιώντας τις νέες μεθόδους, μειώνουν τις κεφαλαιακές απαιτήσεις. Μία άλλη πηγή των διαφοροποιήσεων στις κεφαλαιακές απαιτήσεις είναι η εισαγωγή του λειτουργικού κινδύνου στο νέο πλαίσιο. Τέλος οι τράπεζες κατά τη διάρκεια του QIS3 παρουσίασαν δυσκολίες στη συλλογή στοιχείων, με αποτέλεσμα να μην είναι σε θέση να εκτιμήσουν τα PDs, τα LGDs και τα Exposure at Default (EADs). Μία αναλυτική σύγκριση μεταξύ των QIS2, QIS2.5, και QIS3 δεν θα ήταν αξιόπιστη, διότι το δείγμα των τραπεζών είναι διαφορετικό και η ποιότητα των στοιχείων επίσης πιο βελτιωμένη.

2. Βασικοί μαθηματικοί τύποι υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων για τον πιστωτικό κίνδυνο με βάση τις IRB μεθόδους

Βασικός τύπος:

$$\text{κεφαλαιακές απαιτήσεις} = LGD \times N \left(\frac{N^{-1}(PD) + \rho^{1/2} N^{-1}(C)}{\sqrt{1-\rho}} \right) \times EAD$$

- > Οι παράμετροι LGD και EAD ορίζονται από την Επιτροπή στην περίπτωση της θεμελιώδους IRB.
- > Η παράμετρος PD για κάθε απαίτηση υπολογίζεται από την τράπεζα.
- > Η παράμετρος ρ (συντελεστής συσχέτισης στοιχείων ενεργητικού) και η C (διάστημα εμπιστοσύνης) ορίζονται από την Επιτροπή.
- > Η Επιτροπή διακρίνει τις διάφορες κατηγορίες κινδύνων, ορίζοντας διαφορετικά επίπεδα ρ . Οι προτεινόμενοι τύποι είναι οι εξής:
- > Για επιχειρηματικά, κρατικά και διατραπεζικά στοιχεία ενεργητικού:

$$\rho(PD) = 12\% \times \left(\frac{1 - e^{-50 \times PD}}{1 - e^{-50}} \right) + 24\% \times \left(1 - \frac{1 - e^{-50 \times PD}}{1 - e^{-50}} \right)$$

- > Για μικρομεσαίες επιχειρήσεις με κύκλο εργασιών T ευρώ.

$$\rho(PD) = 12\% \times \left(\frac{1 - e^{-50 \times PD}}{1 - e^{-50}} \right) + 4\% \times \left(1 - \frac{T - 5}{45} \right)$$

- > Για στεγαστική πίστη:

$$\rho(PD) = 15\%$$

- > Για ανανεούμενη λιανική πίστη:

$$\rho(PD) = 2\% \times \left(\frac{1 - e^{-50 \times PD}}{1 - e^{-50}} \right) + 15\% \times \left(1 - \frac{1 - e^{-50 \times PD}}{1 - e^{-50}} \right)$$

➤ Για άλλες κατηγορίες λιανικής πίστης:

Στην περίπτωση της ανανεούμενης λιανικής πίστης η κεφαλαιακή υποχρέωση είναι μειωμένη, θέτοντας το 90% της προσδοκώμενης ζημίας για τον κίνδυνο. Επίσης πρέπει να σημειωθεί πως είναι αναγκαία η προσαρμογή των κεφαλαιακών απαιτήσεων με βάση τη ληκτότητα των στοιχείων ενεργητικού (maturity).

3. Συντελεστές Στάθμισης Πιστωτικού Κινδύνου με βάση την Τυποποιημένη Μέθοδο

ΠΙΝΑΚΑΣ 2					
Rating Level	Proposed risk weights(%)				
S&P	Sovereign		Διατραπεζικά δάνεια		Επιχειρηματικά δάνεια
			Επιλογή I	Επιλογή II	
AAA to AA-	0		20	20-20	AAA to AA-
A+ to A-	20		50	50-20	A+ to A-
BBB+ to BBB-	50		100	50-20	BBB+ to BBB-
BB+ to B-	100		100	100-50	BB+ to BB-
Below B-	150		150	150-150	B+ to B-
Unrated	100		100	50-20	Below B
					Unrated
1988 Accord	OECD	0	20	20	100
	Non-OECD	100	100	20	100

Παρατηρήσεις:

1. Η στήλη Επιλογή I (νέο πλαίσιο) αναφέρεται στην αξιολόγηση βάσει του κράτους-έδρας.
2. Η στήλη Επιλογή II (νέο πλαίσιο) αναφέρεται στην αξιολόγηση βάσει της ατομικής αξιολόγησης.
3. Η δεύτερη στήλη της Επιλογή II (νέο πλαίσιο) αναφέρεται σε στοιχεία ενεργητικού με διάρκεια ≤3 μηνών.
4. Η στήλες της Επιλογή I και II (non-OECD, ισχύουν Σύμφωνο) αναφέρεται σε στοιχεία ενεργητικού με διάρκεια > 1 έτους και < 1 έτους αντίστοιχα.
5. Για τον πιστωτικό κίνδυνο που προέρχεται από τη λιανική τραπεζική οι συντελεστές στάθμισης είναι 40% και 75% για τα στεγαστικά δάνεια και για τα δάνεια λιανικής τραπεζικής αντίστοιχα.

* Οι παραπάνω πληροφορίες προέρχονται από το άρθρο της Jackson P. (2002) και από το Basel Committee (2003), τα οποία αναλύει σε μεγαλύτερη έκταση τα βασικά σημεία των εξελίξεων και των αποτελεσμάτων του QIS3.

2. Πολιτική κινήτρων για τις τράπεζες

Ο σχεδιασμός ενός κανονιστικού πλαισίου από τις εποπτικές αρχές μπορεί να βασίζεται είτε στην επιβολή κανόνων είτε στη δημιουργία κινήτρων. Τα κίνητρα

θα πρέπει να δημιουργούν τις ικανές συνθήκες, έτσι ώστε η συμπεριφορά των τραπεζών να είναι σε αρμονία με τους στόχους της εποπτικής αρχής, που είναι η σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος και η προστασία των καταθετών. Στην περίπτωση που η δομή

και ο σχεδιασμός των κινήτρων είναι ανεπαρκής, τότε, εκτός από τις αρνητικές επιπτώσεις στη σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος, θα επιφέρει δυσλειτουργίες στις ίδιες τις τράπεζες που τελικά θα έχουν ως αποτέλεσμα το υψηλό κόστος παροχής τραπεζικών υπηρεσιών. Οι λόγοι σύγκρουσης των κινήτρων μεταξύ των τραπεζών αφενός και της εποπτικής αρχής αφετέρου είναι: α) το μεγαλύτερο ύψος των αμοιβών των στελεχών που επιδιώκουν την αύξηση της κερδοφορίας σε σχέση με τα στελέχη που είναι υπεύθυνα για τη συνετή διαχείριση των κινδύνων, στους οποίους εκτίθενται τα πιστωτικά ιδρύματα και β) η αποτελεσματικότητα των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου, παρακολούθησης και λήψης αποφάσεων⁽⁴⁾.

2.1. Εποπτικό και οικονομικό κεφάλαιο

Ο μηχανισμός των κεφαλαιακών απαιτήσεων για τις τράπεζες είναι ένας σημαντικός παράγοντας δημιουργίας κινήτρων κυρίως για την επαρκή τιμολόγηση του απόλυτου και σχετικού κινδύνου των στοιχείων ενεργητικού. Οι τράπεζες πρέπει να γνωρίζουν αν η κεφαλαιακή απαίτηση για κάθε στοιχείο ενεργητικού ανταποκρίνεται στον απόλυτο και σχετικό κίνδυνο του συγκεκριμένου στοιχείου ενεργητικού. Στην περίπτωση που οι κεφαλαιακές απαιτήσεις δεν αντιπροσωπεύουν τους πραγματικούς κινδύνους των επιμέρους στοιχείων του ενεργητικού, τότε η τράπεζα εφαρμόζει τεχνικές αποφυγής κεφαλαιακών απαιτήσεων (regulatory capital arbitrage). Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να παρατηρείται μεγάλη συγκέντρωση σε στοιχεία ενεργητικού, που βάσει των κανόνων της Basel I είναι υποεκτιμημένα (ως προς τον κίνδυνο) και να εμφανίζεται μικρή συγκέντρωση σε στοιχεία που είναι υπερεκτιμημένα σε τέτοιο βαθμό που δεν είναι οικονομικά άριστο. Το νέο πλαίσιο, που προτείνει μεθόδους υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων πιο ευαίσθητες ως προς τον κίνδυνο (risk sensitivity), μειώνει τα κίνητρα για κανονιστικό arbitrage, ενώ συγχρόνως ενδυναμώνει τα κίνητρα για την αξιόπιστη μέτρηση των κινδύνων και την άριστη επιλογή στοιχεί-

ων ενεργητικού. Είναι βέβαιο ότι θα γίνει μία ευρείας κλίμακας επανατιμολόγηση των δανείων και των χρεωστικών τίτλων. Συμπερασματικά, η Basel II αναμένεται ότι θα επιφέρει μεγαλύτερη σύγκλιση μεταξύ του εποπτικού και οικονομικού κεφαλαίου⁽⁵⁾.

Επιπλέον η εισαγωγή αυτού του πλαισίου δημιουργεί νέα κίνητρα στις τράπεζες για την ανάπτυξη συστημάτων reporting-ανάλυσης, μέτρησης, διαχείρισης και ελέγχου των κινδύνων, στο μέτρο που οι μέθοδοι υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων είναι αιξάνομενης πολυπλοκότητας. Οσον αφορά την ποιότητα των δεδομένων που απαιτούνται για την εφαρμογή του νέου συμφώνου, η Επιτροπή της Βασιλείας μετά και την πραγματοποίηση του QIS3 εκτιμά πως χρειάζεται βελτίωση. Η ανάπτυξη τέτοιων συστημάτων και η διαχείριση ενός χαρτοφυλακίου υψηλής ποιότητας οδηγούν σε χαμηλότερες κεφαλαιακές απαιτήσεις με σημαντικές οικονομικές συνέπειες. Παρόλα αυτά, όπως θα αναφερθεί παρακάτω, η δυνατότητα για κανονιστικό arbitrage παραμένει σε κάποιο βαθμό.

Σε πρώτο στάδιο θα ήταν χρήσιμο να διερευνηθούν οι συνέπειες της εφαρμογής της Basel II στο ύψος των κεφαλαιακών απαιτήσεων. Πολλές έρευνες βασισμένες σε προσομοιώσεις και ειδικές μελέτες καταλήγουν στο συμπέρασμα πως οι τράπεζες που χαρακτηρίζονται ως “μεγάλες και εξελιγμένες” θα έχουν μία καθαρή μείωση στις κεφαλαιακές απαιτήσεις⁽⁶⁾. Αντίθετα ένας μεγάλος αριθμός τραπεζών θα αντιμετωπίσει μία σημαντική αύξηση των κεφαλαιακών απαιτήσεων. Αυτή η πιθανή εξέλιξη εξηγείται

⁽⁴⁾ Llewellyn (2001).

⁽⁵⁾ Η Basel II είναι μία εξαιρετική ευκαιρία για τις τράπεζες να αναπτύξουν ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο διαχείρισης της απόδοσης υπολογισμένης με βάση τον κίνδυνο (enterprise-wide risk-adjusted performance measurement-RAPM). Βλέπε σχετικά Marshall C. (2003).

⁽⁶⁾ Στο Westlake (2002) εκτιμάται πως η μείωση στις κεφαλαιακές απαιτήσεις θα είναι μεταξύ 20-30%. Επίσης πρόσφατη μελέτη του Mercer Oliver Wyman υποστηρίζει πως οι 30 μεγαλύτερες αμερικανικές τράπεζες θα μπορούσαν να μειώσουν τις κεφαλαιακές απαιτήσεις κατά 10-15%, ενώ για τις 30 μεγαλύτερες ευρωπαϊκές τράπεζες εκτιμάται πως θα παραμείνουν αμετάβλητες. Κύριος λόγος της διαφοροποίησης αυτής είναι η διαφορετική φιλοσοφία στη διαχείριση των κινδύνων μεταξύ αμερικανικών και ευρωπαϊκών τραπεζών.

από το γεγονός ότι οι μεγάλοι τραπεζικοί οργανισμοί: α) είναι έτοιμοι να υιοθετήσουν τις εξελιγμένες προσεγγίσεις που προσφέρει η Basel II στην ανάλυση, μέτρηση και στάθμιση των κινδύνων, β) έχουν την ευχέρεια να χρησιμοποιήσουν κάθε εργαλείο διαχείρισης και μείωσης των κινδύνων, γ) μπορούν να προβούν σε αλλαγή στρατηγικού σχεδιασμού, αναδιάρθρωση χαρτοφυλακίου ή και αλλαγή της διάρθρωσης των προσφερόμενων τραπεζικών προϊόντων βασιζόμενοι σε υποδείξεις αναλυτών που βοηθούν τις τράπεζες να ελαχιστοποιούν τις κεφαλαιακές απαιτήσεις⁽⁷⁾ (risk-pillar strategists). Αυτή η μείωση των κεφαλαιακών απαιτήσεων θα αποδεσμεύσει κεφάλαια, τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε νέες τραπεζικές και επενδυτικές εργασίες, ενισχύοντας την εταιρική αξία της τράπεζας. Μία τέτοια προσέγγιση επιβεβαιώνεται και από τα αποτελέσματα του QIS3 της Επιτροπής της Βασιλείας.

Η παρουσία τριών εναλλακτικών μεθόδων για τον υπολογισμό της κεφαλαιακής επάρκειας, που εμφανίζουν διαφορά στο βαθμό ευαισθησίας ως προς τον κίνδυνο, και τα ξεχωριστά χαρακτηριστικά κάθε τράπεζας ως προς τον κίνδυνο χαρτοφυλακίου διατηρούν τη δυνατότητα για κανονιστικό arbitrage. Εφαρμόζοντας τη μέθοδο των εσωτερικών διαβαθμίσεων (Internal ratings-based approach - IRB), που είναι πιο ευαίσθητη ως προς τον κίνδυνο⁽⁸⁾, η τράπεζα που δεν εννοείται από τις διαβαθμίσεις των στοιχείων ενεργητικού θα αντιμετωπίσει υψηλότερες κεφαλαιακές απαιτήσεις από αυτές εάν εφαρμόζε την τυποποιημένη μέθοδο (standardised approach) (ισχύει και ακριβώς το αντίθετο). Άρα οι τράπεζες που έχουν στοιχεία ενεργητικού χαμηλής διαβάθμισης, που σημαίνει πως διατρέχουν και μεγαλύτερο πιστωτικό κίνδυνο, θα επιλέξουν την τυποποιημένη μέθοδο, αφού οδηγεί σε χαμηλότερες κεφαλαιακές απαιτήσεις. Στην περίπτωση που η τράπεζα είναι πιο σύγχρονη, έχει το κίνητρο να αναδιαρθρώσει το χαρτοφυλάκιό της, κυρίως με “καλής ποιότητας” στοιχεία ενεργητικού, σε αντίθεση με τις λιγότερο εξελιγμένες τράπεζες, που θα έχουν το κίνητρο να χρησιμοποιούν την τυποποιημένη μέθοδο⁽⁹⁾. Λαμβάνο-

ντας υπόψη ότι η τράπεζα που χρησιμοποιεί την IRB μέθοδο είναι ικανότερη στη διαχείριση κινδύνων και στην απορρόφηση ζημιών από αυτή που χρησιμοποιεί την τυποποιημένη, τότε παρατηρείται το φαινόμενο του “clientele effect” και συγχρόνως δημιουργείται έντονο πρόβλημα μη άριστης κατανομής πόρων (υψηλός βαθμός συγκέντρωσης κινδύνου προερχόμενος από χαμηλής ποιότητας στοιχεία ενεργητικού) στις ίδιες τις τράπεζες (κυρίως στις μικρομεσαίες) και γενικότερα στο τραπεζικό σύστημα⁽¹⁰⁾.

2.2. Η πειθαρχία της αγοράς και οι οργανισμοί αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας

Οι τράπεζες για να εφαρμόσουν την IRB μέθοδο πρέπει να χρησιμοποιήσουν δικές τους πληροφορίες και εσωτερικά στοιχεία για τη διαβάθμιση των στοιχείων ενεργητικού. Σε αυτό το σημείο εισέρχεται ο κίνδυνος για “gaming and manipulation”⁽¹¹⁾ στις διαβαθμίσεις (υποεκτιμήσεις των στοιχείων ενεργητικού), ο οποίος μπορεί να αντιμετωπιστεί με τη διαδικασία εποπτικού ελέγχου και την πειθαρχία αγοράς⁽¹²⁾.

⁽⁷⁾ Blount and Daigle (2002).

⁽⁸⁾ Επίσης πρέπει να σημειωθεί πως αναλύσεις ευαισθησίας στην εξελιγμένη IRB μέθοδο έχουν δείξει πως το PD (και όχι τόσο οι παράμετροι LGD και M) επηρεάζει σημαντικά τους συντελεστές στάθμισης πιστωτικού κινδύνου.

⁽⁹⁾ Είναι πολύ πιθανόν τράπεζες, οι οποίες είναι ικανές να εφαρμόσουν τις IRB μεθόδους, να επιλέξουν να εφαρμόσουν την τυποποιημένη μέθοδο και παράλληλα να δοκιμάζουν τις IRB μεθόδους (ωρίμανση βάσεων δεδομένων, συμπεριφορά μετρήσεων σε πραγματικές συνθήκες κ.λπ.). Αυτή η επιλογή όμως θα έχει και υψηλότερο κόστος.

⁽¹⁰⁾ Kupiec (2001). Στο συγκεκριμένο άρθρο αναλύονται διάφορα θέματα που επικεντρώνονται στην εξέταση διακρίβωσης (calibration test). Εξετάζει σημεία που αφορούν α) σχέση κεφαλαιακών απαιτήσεων για υψηλής ποιότητας στοιχεία του ενεργητικού και IRB μέθοδο, β) σχέση μέτρησης κεφαλαιακών απαιτήσεων και επενδυτικής στρατηγικής - διάρκειας στοιχείων ενεργητικού - ονομαστική αξία πιστοδοτήσεων - αποθεματικά για επισφαλή δάνεια.

⁽¹¹⁾ Στο Lucas (2001) αξιολογείται η πρακτική εφαρμογή των υποδειγμάτων εσωτερικής διαχείρισης κινδύνων από τις τράπεζες και διαπιστώνεται πως οι τράπεζες παρουσιάζουν χαμηλότερα επίπεδα του κινδύνου αγοράς από τα πραγματικά επίπεδα.

⁽¹²⁾ Benink and Wihlborg (2002).

Επίσης διατυπώνονται ανησυχίες πως οι προτεινόμενες μέθοδοι ανάλυσης του πιστωτικού κινδύνου θα οδηγήσουν τον τραπεζικό τομέα: α) σε μία ενιαία προσέγγιση (μέτρηση) του πιστωτικού κινδύνου και β) σε μία ενιαία μεθοδολογία διαχείρισης του κινδύνου. Αυτές οι δύο συνέπειες μπορούν να οδηγήσουν σε αύξηση του συστημικού κινδύνου.

Στο ίδιο πλαίσιο πρέπει να διερευνηθεί πώς θα επηρεάσει τις τράπεζες ο νέος ρόλος των οργανισμών αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας, οι οποίοι θα παρέχουν τη διαβάθμιση εταιρειών, χωρών κ.λπ.⁽¹³⁾. Ο κίνδυνος προέρχεται από μία κατάσταση, στην οποία: α) οι χαμηλής ποιότητας δανειολήπτες θα προσπαθήσουν να αλλάξουν τη συμπεριφορά τους, έτσι ώστε να εξασφαλίσουν θετική διαβάθμιση, αν και θα παραμένουν δανειολήπτες υψηλού κινδύνου για τις τράπεζες⁽¹⁴⁾, β) οι οργανισμοί αξιολόγησης δεν θα παρέχουν επαρκείς πληροφορίες ως προς τους κινδύνους των δανειοληπτών και δεν θα επικεντρώνονται στην ανάλυση των μη αναμενόμενων συστημικών κρίσεων⁽¹⁵⁾. Επίσης πρέπει να τονιστεί ότι η δυσκολία μέτρησης του πιστωτικού κινδύνου ενός στοιχείου ενεργητικού, η αυξημένη μεταβλητότητα των διαβαθμίσεων από τους οργανισμούς αξιολόγησης και η μεταβολή του σχετικού κινδύνου των στοιχείων του ενεργητικού λόγω των πιστωτικών παραγώνων, της τιτλοποίησης κ.λπ. μπορούν να οδηγήσουν σε συστημικές διαταραχές⁽¹⁶⁾.

Ο ρόλος της πειθαρχίας της αγοράς θα δημιουργήσει κίνητρα στις τράπεζες να ενδυναμώσουν την αξιολόγηση και την τιμολόγηση των απόλυτων κινδύνων και των σχετικών κινδύνων των στοιχείων του ενεργητικού, με συνέπεια την αποτελεσματικότερη κατανομή των πόρων. Το νέο σύμφωνο προς το παρόν δεν παρέχει έναν ισχυρό μηχανισμό για τη λειτουργία της πειθαρχίας της αγοράς. Η δημοσίευση και η διαφάνεια πληροφοριών δεν μπορούν να ενεργοποιήσουν την πειθαρχία αγοράς, αν δεν υπάρχει ένας αριθμός επενδυτών με ισχυρά κίνητρα να αξιολογήσουν αυτές τις πληροφορίες, όπως οι επενδυτές σε τίτλους μειωμένης εξασφάλισης⁽¹⁷⁾.

Σημαντικό ρόλο στην επιτυχία των κινήτρων έχει η

δομή της εταιρικής διακυβέρνησης στις τράπεζες ως προς τον έλεγχο και τη διαχείριση των κινδύνων⁽¹⁸⁾. Οι αλλαγές στην εταιρική διακυβέρνηση των τραπεζών με σκοπό την αποτελεσματική λειτουργία σε ένα περιβάλλον με υψηλούς κινδύνους επικεντρώνονται: α) στη δομή διοίκησης με ευκρινή διαχωρισμό αρμοδιοτήτων, β) στη συμμετοχή ανεξάρτητων διευθυντών (non-executive) στο διοικητικό συμβούλιο, γ) στη δημιουργία ανεξάρτητου ελεγκτικού συμβουλίου, δ) στον επαρκή έλεγχο για σημαντικές αποφάσεις που αφορούν την κατάσταση της τράπεζας ως προς τους κινδύνους, ε) στην ευκρινή ιδιοκτησιακή δομή της τράπεζας, στ) στην εσωτερική δομή της τράπεζας που δημιουργεί τις συνθήκες διαφάνειας και διαχείρισης των κινδύνων της, και ζ) στην εγκατάσταση και παρακολούθηση των συστημάτων ανάλυσης και διαχείρισης κινδύνων.

Στο πλαίσιο της εταιρικής διακυβέρνησης των τραπεζών μία πρόταση⁽¹⁹⁾ που διατυπώθηκε είναι ότι οι εποπτικές αρχές θα πρέπει να επικεντρωθούν περισσότερο στη δομή της εταιρικής διακυβέρνησης στις τράπεζες, κάνοντας τους μετόχους και το διοικητικό συμβούλιο υπεύθυνα όργανα για την άσκηση τραπεζικής-επιχειρηματικής δραστηριότητας. Οι εποπτικές αρχές συνήθως συνεργάζονται με τα όργανα διοίκησης και πολύ σπάνια με τα διοικητικά συμβούλια και τους μετόχους, αφού δεν θεωρούνται όργανα λογοδοσίας. Αρα η παρούσα δομή διακυβέρνησης δεν προωθεί την εναρμόνιση των κινήτρων μετα-

⁽¹³⁾ Για μια ανάλυση του ρόλου των οργανισμών αξιολόγησης βλέπε το σχετικό αφιέρωμα στο *Journal of Banking and Finance* (2001), Vol. 25.

⁽¹⁴⁾ Οι τράπεζες θα είναι πιο αυστηρές με τις επιχειρήσεις και θα απαιτούν καλύτερη διαφάνεια στα στοιχεία των επιχειρήσεων.

⁽¹⁵⁾ Honohan (2001).

⁽¹⁶⁾ Στο Amato and Furfine (2003) υποστηρίζεται πως οι αξιολογήσεις για τις εταιρείες από τους οργανισμούς αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας δεν μεταβάλλονται συχνά. Εκτιμάται όμως ότι οι μεταβολές στις αξιολογήσεις είναι υπερεκτιμημένες σε περιόδους οικονομικής ανάκαμψης και υποεκτιμημένες σε οικονομική κάμψη.

⁽¹⁷⁾ Στο Benink and Wihlborg (2002) αναλύονται η σχέση μεταξύ πειθαρχίας της αγοράς και χρέους μειωμένης εξασφάλισης, και οι αδυναμίες που παρουσιάζονται σε σχέση με αυτόν το μηχανισμό.

⁽¹⁸⁾ Llewellyn (2001).

⁽¹⁹⁾ Mayes and Passamonti (2003).

ξύ διοίκησης, μετόχων και εποπτικής αρχής. Οι εποπτικές αρχές πρέπει να αναπτύξουν αποτελεσματική συνεργασία με τους μετόχους και τα μέλη των διοικητικών συμβουλίων, ενημερώνοντας για τις αναλύσεις τους σχετικά με την τράπεζα με σκοπό την έγκαιρη λήψη διορθωτικών μέτρων. Σημαντικό ρόλο για τη λήψη τέτοιων μέτρων θα έχει η επαρκής πληροφόρηση του διοικητικού συμβουλίου της τράπεζας και η ύπαρξη κινήτρων. Με μία τέτοια δομή οι εποπτικές αρχές υποστηρίζουν τα εποπτικά καθήκοντα των μετόχων και μελών των διοικητικών συμβουλίων.

Από την παραπάνω ανάλυση προκύπτει ότι θα ήταν θεμιτή η συμμετοχή ενός διευθυντικού στελέχους υπεύθυνου για την ανάλυση, τη διαχείριση και τα συστήματα ελέγχου των κινδύνων στο διοικητικό συμβούλιο. Επίσης, σε πολλές περιπτώσεις η εταιρική διάρθρωση της τράπεζας (π.χ. η τράπεζα μπορεί να ανήκει σε ένα μεγάλο χρηματοοικονομικό οργανισμό) μπορεί να προκαλέσει συνθήκες αναποτελεσματικής διακυβέρνησης π.χ. δανειοδότηση με μη αντικειμενικά κριτήρια, ανεπαρκή ανάλυση κινδύνων ή και απόκρυψη της επισφαλούς χρηματοοικονομικής θέσης.

Στο σημείο αυτό πρέπει να διερευνηθεί πώς επηρεάζεται ο ηθικός κίνδυνος που αφορά τις τράπεζες. Πρώτον, πρέπει να τονιστεί ότι ο ηθικός κίνδυνος μειώνεται από τη στιγμή που το κίνητρο για αποτελεσματική διοίκηση και παρακολούθηση από τις εσωτερικές διαδικασίες και τους μετόχους ενισχύεται. Δεύτερον, σημαντικό ρόλο έχει ο τρόπος αντίδρασης των εποπτικών αρχών σε περίπτωση που τελικά η τράπεζα αποτύχει στην εφαρμογή αποτελεσματικής διαχείρισης και βρεθεί σε δυσχερή θέση. Επίσης υποστηρίζεται ότι ένα πλαίσιο κεφαλαιακών απαιτήσεων πιο ευαίσθητο στον κίνδυνο μπορεί να ενδυναμώσει την πειθαρχία σε τράπεζες που προσπαθούν να εκμεταλλευτούν το χρηματοοικονομικό 'δίχτυ ασφαλείας' (συνήθως ισχύει για ένα μικρό αριθμό τραπεζών με χαμηλή κεφαλαιοποίηση). Αντιθέτως ο ηθικός κίνδυνος μπορεί να αυξηθεί στην περίπτωση που τα κίνητρα των τραπεζών για παρακολούθηση της πιστοληπτικής ποιότητας των δανειοληπτών αποδυναμωθούν, λόγω του σημαντικού ρόλου των οργα-

νισμών αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας, του υψηλού κόστους παρακολούθησης και της εφαρμογής μιας ενιαίας μεθόδου μέτρησης των κινδύνων από το τραπεζικό σύστημα.

Συμπερασματικά, το νέο σύμφωνο βασίζεται σε ένα πλαίσιο εποπτείας που επικεντρώνεται σε επίσημους κανόνες, ενώ εισάγει επίσημα πλέον την αρχή της πειθαρχίας της αγοράς. Αν τελικά το νέο πλαίσιο διαμορφωθεί σε έναν αυστηρά κανονιστικό μηχανισμό, τότε ο ρόλος του μηχανισμού των κινήτρων, οι αλλαγές στην εταιρική διακυβέρνηση και η λειτουργία της πειθαρχίας της αγοράς δεν θα λειτουργήσουν αποτελεσματικά. Αντίθετα, αν το κίνητρο παρακολούθησης και ελέγχου της συμπεριφοράς της τράπεζας από τους οικονομικούς παράγοντες ενισχύεται, τότε η ανάγκη για αυστηρή κανονιστική εποπτεία μειώνεται και οι τράπεζες θα προχωρήσουν σε μία διαδικασία αυτορρύθμισης (self-regulation).

3. Διαχείριση και διάρθρωση του χαρτοφυλακίου των τραπεζών

Όπως έχει προαναφερθεί, οι ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις ως προς τον πιστωτικό κίνδυνο είναι πιο ευαίσθητες από της ισχύουσας μεθόδου, εφαρμόζοντας είτε τη νέα τυποποιημένη μέθοδο είτε τις IRB μεθόδους⁽²⁰⁾. Το στοιχείο της ευαισθησίας ως προς τον κίνδυνο μπορεί να διαταράξει τη συμπεριφορά της τράπεζας κατά τη διάρκεια μιας οικονομικής ύφεσης, η οποία θα έχει σημαντικές επιπτώσεις στο σχεδιασμό και στη διαχείριση των κεφαλαίων. Συγκεκριμένα θα παρατηρηθούν έντονες διακυμάνσεις στις εσωτερικές και εξωτερικές διαβαθμίσεις κατά τη διάρκεια ενός οικονομικού κύκλου που θα οδηγήσει σε σημαντική μεταβλητότητα των εποπτικών κεφαλαίων. Κάτι τέτοιο θα αναγκάσει τις τράπεζες να ασκήσουν περιοριστική πιστωτική πολιτική (περιο-

⁽²⁰⁾ Στο Jotjon (2002) αναλύεται πώς τα συστήματα ανάλυσης κινδύνων με αυξημένη ευαισθησία πρέπει να περιέχουν μηχανισμούς εξομάλυνσης.

ρισμός των πιστώσεων λόγω κανονιστικής πολιτικής-regulatory credit crunch). Με αυτό τον τρόπο περιορίζεται η επιχειρηματική δραστηριότητα των τραπεζών⁽²¹⁾ και ενισχύεται η κυκλικότητα της οικονομίας (pro-cyclicality effect)⁽²²⁾, αφού οι τράπεζες θα αντιδράσουν με την ίδια συμπεριφορά κατά τη διάρκεια των κυκλικών διακυμάνσεων⁽²³⁾.

Επιπλέον ο υψηλός βαθμός της ευαισθησίας θα αποθαρρύνει τις τράπεζες να επενδύουν σε στοιχεία ενεργητικού με σχετικά υψηλό κίνδυνο κατά τη διάρκεια ολόκληρου του οικονομικού κύκλου, αποδυναμώνοντας την κερδοφορία της τράπεζας, τη διαφοροποίηση του χαρτοφυλακίου και την κατανομή του κινδύνου. Στην περίπτωση αυτή σημαντικό ρόλο θα έχουν το εύρος χρήσης των τεχνικών μείωσης του πιστωτικού κινδύνου, η αποτελεσματικότητα αυτών, ο βαθμός αναγνώρισης της μείωσης του κινδύνου από τις εποπτικές αρχές και το κόστος εφαρμογής τους. Υποστηρίζεται πως η μέθοδος της τιτλοποίησης θα επηρεαστεί αρνητικά, αν και όχι σε μεγάλο βαθμό, ενώ θα επηρεαστεί θετικά η χρήση των εγγυήσεων και εξασφαλίσεων. Τα πιστωτικά παράγωγα θα έχουν τελικά πιο ευέλικτη αντιμετώπιση από ό,τι είχαν με βάση τις αρχικές προτάσεις.

Στην περίπτωση που η τράπεζα θέσει στόχο τη σταθερή απόδοση των ιδίων κεφαλαίων (μία στρατηγική βέβαια που δεν εξυπηρετεί την άριστη διαχείριση των κινδύνων της τράπεζας και τα συμφέροντα των μετόχων) και παρατηρηθεί μία έντονη αύξηση των κεφαλαιακών απαιτήσεων λόγω της ευαισθησίας ως προς τον κίνδυνο, τότε η τράπεζα μπορεί να έχει κίνητρο να αναλάβει μεγαλύτερο κίνδυνο χαρτοφυλακίου. Αν η κεφαλαιακή επάρκεια της τράπεζας θεωρηθεί χαμηλή, η τράπεζα που θα προσπαθήσει να διατηρήσει το δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας σταθερό, θα πρέπει πλέον να διαχειριστεί “επιθετικά” τα στοιχεία ενεργητικού. Αυτό μπορεί να σημαίνει ρευστοποιήσεις, περιοριστική πιστωτική πολιτική ή αύξηση των ιδίων κεφαλαίων με υψηλό κόστος (από την πλευρά του παθητικού). Η τράπεζα θα χρειαστεί να λειτουργεί σε χαμηλότερα επίπεδα δανεισμού και σε υψηλό-

τερα επίπεδα ιδίων κεφαλαίων ή άλλου είδους κεφαλαίου. Αν το κόστος ιδίων κεφαλαίων είναι υψηλότερο από το κόστος δανεισμού, τότε η κανονιστική πολιτική διατήρησης των ιδίων κεφαλαίων σε υψηλά επίπεδα θα επιφέρει επιβάρυνση στο συνολικό κόστος, η οποία θα είναι εμφανής στις τιμές των τραπεζικών προϊόντων⁽²⁴⁾.

Η τράπεζα σε αυτό το ενδεχόμενο μπορεί να αντιδράσει με: α) τη δημιουργία ενός κεφαλαιακού αποθέματος, όταν επικρατούν κανονικές ή ευνοϊκές οικονομικές συνθήκες ή την εκτίμηση των κεφαλαιακών απαιτήσεων βάσει ενός πολύ δυσμενούς σεναρίου. Μία τέτοια λύση μπορεί να εφαρμοστεί μέσω της εποπτικής διαδικασίας ελέγχου, αλλά το κύριο μειονέκτημα αυτής της λύσης είναι

⁽²¹⁾ Η Επιτροπή πρότεινε νέες, πιο ομαλές καμπύλες συντελεστών στάθμησης πιστωτικού κινδύνου, οι οποίοι αυξάνονται λιγότερο απότομα σε σχέση με την πιθανότητα αθέτησης (αδυναμίας πληρωμής) (Probability of Default). Η Κεντρική Τράπεζα της Αγγλίας, με βάση μελέτη της, παρατηρεί πως έστω και με αυτές τις τροποποιήσεις θα εξακολουθήσουν να υπάρχουν σημαντικές αυξήσεις στις κεφαλαιακές απαιτήσεις όταν οι οικονομικές συνθήκες επιδεινώνονται. Πιο συγκεκριμένα, μία επιδείνωση της ποιότητας ενός χαρτοφυλακίου, χρησιμοποιώντας τις προσεγγίσεις του Moody's και του Merton, οδηγεί σε αύξηση των κεφαλαιακών απαιτήσεων 22% (Moody's) και 59% (Merton) (με βάση το CP2), και 16% (Moody's) και 36% (Merton) (με βάση το QIS.3) (Jackson, 2002).

⁽²²⁾ Βλέπε σχετικά Wilson Ervin and Wilde (2001).

⁽²³⁾ Goodhart (2002). Επίσης, στην εργασία του Lowe (2002) εξετάζεται η σχέση μεταξύ πιστωτικού κινδύνου και μακροοικονομικού περιβάλλοντος. Υποστηρίζεται πως ο οικονομικός κύκλος θα επιφέρει σημαντικές μεταβολές στις κεφαλαιακές απαιτήσεις, μεταβολές που θα ενισχύσουν ακόμη περισσότερο τον οικονομικό κύκλο. Επιπλέον οι Segoviano and Lowe (2002) καταλήγουν στο ίδιο συμπέρασμα, χρησιμοποιώντας στοιχεία (διαβαθμίσεις) από τράπεζες του Μεξικού. Στο Allen and Saunders (2003) παρουσιάζονται τα θεωρητικά και proprietary υποδείγματα ανάλυσης της σχέσης του μακροοικονομικού περιβάλλοντος και του συστημικού κινδύνου, με τις μετρήσεις του πιστωτικού κινδύνου και την κυκλικότητα που παρατηρείται σε αυτές. Υποστηρίζεται πως ακόμα χρειάζεται εξέλιξη των υποδειγμάτων ώστε να αναλυθούν τα χαρακτηριστικά συσχέτισης των παραμέτρων των κινδύνου. Τέλος στο Berger and Udell (2002) παρουσιάζεται μία νέα υπόθεση (institutional memory hypothesis) που εξηγεί την κυκλικότητα στη συμπεριφορά των τραπεζών σε σχέση με τις δανειοδοτήσεις.

⁽²⁴⁾ Milne (2001). Επίσης η μέθοδος RORAC μπορεί εύκολα να δείξει πώς η τιμολόγηση ενός δανείου μεταβάλλεται σε σχέση με αλλαγές στα PD, LGD και EAD.

ότι η βιωσιμότητα του συστήματος θα στηρίζεται σε ένα καθαρό διακριτικό εποπτικό εργαλείο, β) τη διαδικασία εσωτερικής διαβάθμισης που να έχει μακροχρόνιο προσανατολισμό (διάρκεια ενός οικονομικού κύκλου), και γ) τη σωστή μέθοδο καθορισμού αναμενόμενων ζημιών και πρόβλεψης επισφαλών πιστοδοτήσεων (dynamic provisioning⁽²⁵⁾).

Ενα άλλο σημείο που πρέπει να τονιστεί συνδέεται με την αποτελεσματική διαχείριση του τραπεζικού χαρτοφυλακίου. Σε μεγάλο βαθμό η νέα συνθήκη αγνοεί τη δυνατότητα διαφοροποίησης του πιστωτικού κινδύνου του τραπεζικού χαρτοφυλακίου και άρα την ύπαρξη συσχέτισης και συνδιακύμανσης διάφορων κατηγοριών στοιχείων ενεργητικού⁽²⁶⁾. Μόνο στην περίπτωση της εξελιγμένης μορφής της IRB μεθόδου αναγνωρίζεται ένας βαθμός συσχέτισης μεταξύ των δανείων. Η ύπαρξη υποδειγμάτων που έχουν αναπτυχθεί από τις μεγάλες διεθνείς τράπεζες (KMV, Credit+ και CreditMetrics) ενσωματώνουν τέτοια χαρακτηριστικά και αποτελούν μία καλή βάση για να αναγνωριστεί σε μεγαλύτερο βαθμό η διαφοροποίηση του τραπεζικού χαρτοφυλακίου από τις εποπτικές αρχές⁽²⁷⁾.

Σε αυτό το πλαίσιο ανάλυσης ιδιαίτερη αναφορά είναι χρήσιμο να γίνει στις επιπτώσεις της νέας συνθήκης στη ροή δανειακών κεφαλαίων προς τις αναπτυσσόμενες οικονομικά χώρες. Υποστηρίζεται πως με βάση την Basel II θα σημειωθεί υπερβολική αύξηση του κόστους τραπεζικού δανεισμού από τις οικονομικά αναπτυσσόμενες χώρες προς τις αναπτυσσόμενες. Αυτή η εξέλιξη είναι ικανή να προκαλέσει μείωση των δανειακών κεφαλαίων από τράπεζες, αλλά και προβλήματα διαχείρισης του χαρτοφυλακίου για τις ίδιες τις τράπεζες⁽²⁸⁾. Η επιχειρηματολογία αυτή στηρίζεται στη διαπίστωση πως οι οικονομικές μεταβλητές (μακροοικονομικές μεταβλητές, επιτόκια, τιμές ομολόγων, χρηματιστηριακοί δείκτες, περιθώρια κρατικών κοινοπρακτικών δανείων) μεταξύ των αναπτυσσόμενων οικονομιών παρουσιάζουν υψηλότερο βαθμό συσχέτισης από ό,τι οι μεταβλητές μεταξύ αναπτυσσόμενων και αναπτυσσόμενων οικονομιών. Ενα τέτοιο δεδομένο, σε συνδυασμό με την αδυνα-

μία του νέου πλαισίου να αναγνωρίσει τα οφέλη της διαφοροποίησης του τραπεζικού χαρτοφυλακίου, αποδυναμώνει τα κίνητρα για διαφοροποίηση σε διεθνές επίπεδο του τραπεζικού χαρτοφυλακίου μεταξύ χωρών. Άλλη εργασία⁽²⁹⁾, η οποία εξετάζει σε ποια σημεία η Basel II θα μπορούσε να επηρεάσει τη διακίνηση κεφαλαίων προς τις χώρες με αναπτυσσόμενες οικονομίες, στηρίζεται στο διαχωρισμό του δανεισμού των αναπτυσσόμενων οικονομιών πρώτον, από τις μεγάλες διεθνείς τράπεζες και δεύτερον, από τράπεζες που λειτουργούν στις χώρες αυτές. Συμπεραίνουν πως δεν είναι πιθανός ένας περιορισμός των κεφαλαίων προς αυτές τις χώρες, αφού δεν προκαλείται αύξηση των κεφαλαιακών απαιτήσεων με βάση τις IRB μεθόδους, με εξαίρεση την περίπτωση των αναπτυσσόμενων οικονομιών με χαμηλή πιστοληπτική ικανότητα. Για αυτές τις περιπτώσεις ήδη οι

⁽²⁵⁾ Carosio (2001). Επίσης, στο Hoggarth and Pain (2002) εξετάζονται ποιοι παράγοντες καθορίζουν το ύψος των προβλέψεων έναντι δανείων στον τραπεζικό κλάδο του Ηνωμένου Βασιλείου (μεγέθυνση του ΑΕΠ, πραγματικά επιτόκια, κλαδική συγκέντρωση των χορηγήσεων, ρυθμός μεγέθυνσης των χορηγήσεων κ.λπ.). Η κυκλικότητα που παρουσιάζεται στις προβλέψεις έναντι δανείων επηρέασε ανάλογα την κερδοφορία των τραπεζών και οδήγησε στο δυναμικό καθορισμό των προβλέψεων έναντι δανείων. Στο Mann and Michael (2002) αναλύονται τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα της δυναμικής αυτής ανάλυσης. Επίσης τονίζεται πως ένα τέτοιο σύστημα (π.χ. το σύστημα της Ισπανίας) μπορεί να εφαρμοστεί, έχοντας ως αποτέλεσμα τη μείωση της μεταβλητότητας των κερδών της τράπεζας και των ιδίων κεφαλαίων της. Ένας σημαντικός παράγοντας για την επιτυχία ενός δυναμικού καθορισμού είναι η αξιοπιστία των εκτιμήσεων της τράπεζας για τις μακροπρόθεσμες αναμενόμενες ζημιές. Οι εποπτικές αρχές, με βάση την εμπειρία της προετοιμασίας των τραπεζών για την Basel II, μπορούν να αξιολογήσουν την επάρκεια των εκτιμήσεων των προσδοκώμενων ζημιών με σκοπό να χρησιμοποιηθούν για το δυναμικό καθορισμό των προβλέψεων έναντι δανείων.

⁽²⁶⁾ Goodhart (2002). Επίσης, στον Kupiec (2003) υποστηρίζεται πως οι κεφαλαιακές απαιτήσεις για κάθε τραπεζική δραστηριότητα που προκύπτουν με βάση την IRB μέθοδο δεν ανταποκρίνονται σε αυτές που θα έθετε μία διεύθυνση διαχείρισης κινδύνων. Η μη αναγνώριση της διαφοροποίησης του τραπεζικού χαρτοφυλακίου και η ανάλυση των συντελεστών συσχέτισης αθέτησης για κάθε κατηγορία τραπεζικής δραστηριότητας προκαλεί αδυναμίες στα αποτελέσματα του CP3.

⁽²⁷⁾ Saunders and Cornet (2002).

⁽²⁸⁾ Griffith-Jones and Spratt (2001).

⁽²⁹⁾ Hayes, Saporta and Lodge (2002).

τράπεζες τιμολογούν τέτοιες χορηγήσεις με βάση την πιστοληπτική ικανότητα των χωρών. Για τις τοπικές ή ξένες τράπεζες που λειτουργούν σε αυτές τις οικονομίες δεν είναι δυνατό να διαμορφωθούν ξεκάθαρα συμπεράσματα μέχρι να οριστικοποιηθούν λεπτομέρειες εφαρμογής της συνθήκης.

4. Ανάλυση κόστους και ωφελειών

Το μεγαλύτερο μέρος των αναλύσεων έχει επικεντρωθεί στις εκτιμήσεις των συνεπειών που θα έχει το νέο σύμφωνο στο ύψος των κεφαλαιακών απαιτήσεων. Είναι όμως χρήσιμο να διερευνηθεί ποιες θα είναι οι συνέπειες στο κόστος και στη σύνθεση των τραπεζικών προϊόντων και υπηρεσιών.

4.1. Οικονομίες φάσματος

Είναι πιθανό το υπερβολικό κόστος εφαρμογής και λειτουργίας της Basel II να δημιουργήσει στις τράπεζες κίνητρο να απομακρυνθούν από τραπεζικές εργασίες, έχοντας παράλληλα αρνητικές επιδράσεις και στις οικονομίες φάσματος των τραπεζών. Αντίθετα, αν μία τράπεζα προσανατολίζεται σε δάνεια υψηλής πιστωτικής διαβάθμισης, τα οποία οδηγούν σε χαμηλότερες κεφαλαιακές απαιτήσεις, τότε η τράπεζα μπορεί να μειώσει τις θέσεις στις αγορές χρεογράφων και άλλων χρηματοοικονομικών προϊόντων, μειώνοντας συγχρόνως το βαθμό αποδιαμεσολάβησης της ίδιας της τράπεζας. Για παράδειγμα εκτιμάται πως οι τράπεζες που δραστηριοποιούνται στην επενδυτική τραπεζική (asset management, project finance, private equity) θα αντιμετωπίσουν αυξημένες κεφαλαιακές απαιτήσεις σε σύγκριση με τις τράπεζες που επικεντρώνονται σε δραστηριότητες όπως η λιανική τραπεζική⁽³⁰⁾. Η Morgan Stanley εκτίμησε τα εποπτικά κεφάλαια για διάφορες τράπεζες και κατέληξε πως θα υπάρξουν σημαντικές αλλαγές. Οι παρακάτω τράπεζες θα αντιμετωπίσουν αύξηση των σταθμισμένων στοιχείων

του ενεργητικού τους ως προς τον κίνδυνο, λόγω παρουσίας τους στην επενδυτική τραπεζική, ενώ συμβαίνει το αντίθετο με τη λιανική τραπεζική.

Αύξηση των RWA	%
Credit Suisse	40,5
UBS	28
Deutsche Bank	24
ABN AMRO	15
Lloyds TSB	14
Société Générale	13,5
BBVA	12,9
SCH	12,8
HSBC	12,5
Royal Bank of Scotland	12
Barclays	11,8
BNP Paribas	11,5
IntesaBCI	10
Commerzbank	8
HVB	6

Πηγή: Financial Times, October-8-2003.

4.2 Κόστος συμμόρφωσης

Η προετοιμασία και η αναγκαία υποδομή για την εφαρμογή του νέου πλαισίου θα αποτελέσουν διαδικασίες με υψηλό κόστος για τις τράπεζες. Συγκεκριμένα, για τις συνέπειες στο κόστος εφαρμογής της Basel II πρέπει να σημειωθούν τα παρακάτω: α) Συνολικά για το τραπεζικό σύστημα το κόστος εφαρμογής της Basel II θα είναι υψηλό, διότι είναι μεγάλος ο βαθμός πολυπλοκότητας των οδηγιών⁽³¹⁾. Οι εποπτικές αρχές θα έχουν αυξημένες ανάγκες σε ανθρώπινο δυναμικό (νέα εξειδικευμένα στελέ-

⁽³⁰⁾ Η ένωση Securities Industry Association έχει διατυπώσει κριτική σε αυτό το σημείο. Επιπρόσθετα η European Private Equity & Venture Capital Association εκτιμά πως οι υψηλοί συντελεστές στάθμισης των κινδύνων για δραστηριότητες σε private equity και venture capital funds θα προκαλέσουν μείωση των επενδυτικών κεφαλαίων της τάξεως των 5-10 δισ. ευρώ.

⁽³¹⁾ Goodhart (2002).

χη και εκπαίδευση) και σε τεχνολογική υποδομή (IT συστήματα) για τις διαδικασίες παρακολούθησης και ελέγχου, τη συλλογή στοιχείων, τις μεθόδους αξιολόγησης κινδύνων και τις διαδικασίες διαχείρισης κινδύνων⁽³²⁾. Το κόστος αυτό της ρυθμιστικής πολιτικής που θα αντιμετωπίσουν οι εποπτικές αρχές μπορεί να μετακυλιστεί μερικώς και στις ίδιες τις τράπεζες. β) Οι τράπεζες θα επιβαρυνθούν άμεσα με το κόστος συμμόρφωσης για τη μετάβαση από την ισχύουσα συνθήκη στη νέα ή από την προτεινόμενη τυποποιημένη μέθοδο της Basel II σε μία πιο εξελιγμένη⁽³³⁾. Πρόσφατες μελέτες υπολογίζουν πως το κόστος συμμόρφωσης με το καινούριο πλαίσιο ανέρχεται σε 100-200 εκατ. ευρώ για τις μεγάλες διεθνείς τράπεζες και σε λιγότερα από 100 εκατ. ευρώ για τις περισσότερες μικρομεσαίες τράπεζες⁽³⁴⁾.

Όσον αφορά την επιβάρυνση των τραπεζών, το κόστος συμμόρφωσης θα αυξηθεί από: α) το κόστος υποδομής για την εσωτερική διαβάθμιση από τις ίδιες τις τράπεζες (IT συστήματα, ανθρώπινο δυναμικό) – σημαντικό κόστος θα έχουν και οι επιχειρήσεις που θα προχωρήσουν σε διαβάθμιση από τους οργανισμούς διαβάθμισης, β) το κόστος ανάλυσης, μέτρησης, διαχείρισης και παρακολούθησης των κινδύνων, και γ) το κόστος για financial reporting και εσωτερικό έλεγχο. Οι παραπάνω διαδικασίες είναι απαραίτητες σε περιπτώσεις εξωτερικού ελέγχου και επιθεώρησης από την εποπτική αρχή. Πρέπει να σημειωθεί πως οι τράπεζες, εφαρμόζοντας τις εξελιγμένες μεθόδους, θα αποσκοπούν τόσο στη μείωση των κεφαλαιακών απαιτήσεων, όσο του κόστους του κεφαλαίου. Συγχρόνως η απελευθέρωση κεφαλαίων θα βελτιώσει την κερδοφορία των τραπεζών, αλλά θα αυξηθεί παράλληλα το κόστος συμμόρφωσης με τις εξελιγμένες μεθόδους. Ωστόσο η σχέση αυτή δεν μπορεί να θεωρηθεί κανόνας, ιδιαίτερα για τις μικρές τράπεζες (σε αυτή την περίπτωση οι μικρές τράπεζες μπορεί να μην είναι πρόθυμες να αναλάβουν το κόστος λειτουργίας συστημάτων διαχείρισης κινδύνων για τις εποπτικές αρχές και συγχρόνως για την εσωτε-

ρική κατανομή των κεφαλαίων). Αρα κύριο κριτήριο εφαρμογής των εξελιγμένων μεθόδων υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων αποτελεί η σχέση κεφαλαιακά οφέλη-μείωση κινδύνου και πρόσθετο κόστος εφαρμογής της Basel II. Αν σε αυτή τη σχέση το κόστος υπερβαίνει τα οφέλη τότε η Basel II μπορεί να θεωρηθεί ως ένα κανονιστικό πλαίσιο που επιβαρύνει σημαντικά το λειτουργικό κόστος της τράπεζας.

4.3. Οικονομίες κλίμακας

Η αύξηση του κόστους θα παρατηρηθεί εντονότερα στη λειτουργία μονάδων της τράπεζας, όπως αυτών της διαχείρισης κινδύνων, του MIS, των οικονομικών υπηρεσιών κ.λπ. Επιπρόσθετα το νέο πλαίσιο θα επηρεάσει το περιθώριο κέρδους πολλών τραπεζικών προϊόντων (λόγω στάθμισης κινδύνου, εγγυήσεων και βαθμού ευαισθησίας ως προς τη ληκτότητα των στοιχείων ενεργητικού (maturity sensitivity)), με αποτέλεσμα, όπως παρατηρήθηκε προηγουμένως, μία πιθανή αναδιάρθρωση του τραπεζικού χαρτοφυλακίου λόγω μεγάλων διαφυγόντων κερδών.

Η εισαγωγή του νέου πλαισίου για την κεφαλαιακή επάρκεια θα διαμορφώσει πιθανόν συνθήκες για επίτευξη οικονομιών κλίμακας. Το υψηλό κόστος εφαρμογής της Basel II για τις μικρομεσαίες τράπεζες και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των χαρτοφυλακίων τους καθιστούν δύσκολη την προσαρμογή τους στις νέες εξελιγμένες μεθόδους και ανέφικτη τη μείωση των κεφαλαιακών απαιτήσεων⁽³⁵⁾. Αυτό μπορεί να οδηγήσει τις τράπεζες σε ένα νέο κύκλο εξαγορών, συγχωνεύσεων και ενοποιήσεων. Οι εξελιγμένες τράπεζες θα είναι σε πλεονεκτική

⁽³²⁾ Milne (2001).

⁽³³⁾ Stordel and Cross (2002).

⁽³⁴⁾ Garside T. and C. Pedersen (2002).

⁽³⁵⁾ Οι μικρές τράπεζες έχουν συνήθως αυξημένη κεφαλαιακή επάρκεια, δεδομένου ότι το χαρτοφυλάκιό τους είναι λιγότερο διαφοροποιημένο.

θέση να αποκτήσουν τις υπόλοιπες τράπεζες, αφού θα έχουν τη δυνατότητα να εκσυγχρονίσουν τα συστήματα διαχείρισης κινδύνων και να απελευθερώσουν εποπτικά κεφάλαια. Γενικότερα εκτιμάται πως τα εμπόδια μεταξύ κρατών που υπάρχουν στις εξαγορές και συγχωνεύσεις τραπεζών θα εξαλειφθούν, αφού τα νέα IAS (διεθνή λογιστικά πρότυπα) και η διεθνής ισχύς της Basel II θα μειώσουν τις διαφορές των διεθνών εποπτικών κανόνων.

5. Συμπεράσματα

Βάσει της ανάλυσης που προηγήθηκε διαφαίνεται πως η επικείμενη αλλαγή του εποπτικού πλαισίου θα επιφέρει σημαντικές αλλαγές στην τραπεζική διοίκηση και γενικότερα στο τραπεζικό σύστημα και δεν πρέπει να θεωρηθεί μόνο ως μία διαδικασία αναβάθμισης των τεχνολογικών συστημάτων των τραπεζών. Συνοπτικά οι θετικές συνέπειες είναι: α) αύξηση της σταθερότητας του διεθνοποιημένου τραπεζικού συστήματος, λόγω της ύπαρξης σωστής πολιτικής κινήτρων για τις τράπεζες σε γενικές γραμμές, β) βελτίωση της οικονομικής αποτελεσματικότητας των τραπεζών, λόγω αναδιοργάνωσης της εσωτερικής διαχείρισης και διοίκησης, γ) εναρμόνιση της ρυθμιστικής πολιτικής στον χρηματοοικονομικό τομέα.

Τα αδύνατα σημεία είναι: α) η μεγάλη εξάρτηση των τραπεζών από τους διεθνείς οργανισμούς αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας⁽³⁶⁾, β) ο επιμέρους σχεδιασμός κινήτρων, που μπορεί να έχει αρνητικές επιδράσεις στη συμπεριφορά της τράπεζας και στο τραπεζικό σύστημα συνολικά, γ) το υψηλό κόστος εφαρμογής της Basel II για τις τράπεζες και τις εποπτικές αρχές που αναλαμβάνουν μεγαλύτερη ευθύνη και εργασία για τη διαδικασία εποπτικού ελέγχου. Σημαντικό ρόλο στο εύρος και στο είδος αυτών των επιπτώσεων θα έχουν οι οικονομικές συνθήκες, η διάρθρωση του τραπεζικού συστήματος και η φιλοσοφία διοίκησης της κάθε τράπεζας. Σε πρόσφατη έρευνα των Institute of Financial Services,

IBM και SAP, η πλειονότητα των τραπεζών εκτιμά πως η Basel II θα βελτιώσει την αποτελεσματική διοίκηση, εφαρμόζοντας τις νέες μεθόδους μέτρησης των κινδύνων. Ανησυχία τους προκαλεί η εφαρμογή του πλαισίου για το λειτουργικό κίνδυνο και το κόστος εφαρμογής.

Μέχρι την εφαρμογή του νέου πλαισίου στα τέλη του 2006 οι τράπεζες θα βρίσκονται στο στάδιο προετοιμασίας. Ο τραπεζικός και ο ακαδημαϊκός χώρος όμως συνεχίζουν να προτείνουν αλλαγή προσέγγισης για το νέο πλαίσιο. Μία εξαιρετικά ενδιαφέρουσα μέθοδος προτείνεται από το Centre for the Study of Financial Innovations με τίτλο “New General Approach”⁽³⁷⁾. Είναι μία μέθοδος που βασίζεται στη μέθοδο της προδέσμευσης (pre-commitment approach). Στο πλαίσιο αυτής της μεθόδου οι ίδιες οι τράπεζες θα αναπτύξουν τις πολύπλοκες μεθόδους διαχείρισης κινδύνων και συγχρόνως θα μειωθεί η παρέμβαση των εποπτικών αρχών που έχουν σκοπό την κατασκευή ενός υποδείγματος διαχείρισης κινδύνων. Η τράπεζα θα επιλέγει το επίπεδο της κεφαλαιακής επάρκειας και θα δεσμεύεται να το διατηρεί πάνω από αυτό το επίπεδο. Συγχρόνως οι εποπτικές αρχές θα χρησιμοποιούν έναν πολλαπλασιαστή (παράμετρος ζημιών) για κάθε τράπεζα, με σκοπό να συσχετίζονται τα ίδια κεφάλαια με την αποτελεσματικότητα της τράπεζας όσον αφορά τη διαχείριση των ζημιών. Σε αυτή την περίπτωση οι τράπεζες θα πρέπει να διατηρούν τις ζημίες τους κάτω από το επίπεδο των ιδίων κεφαλαίων προσαρμοσμένων με βάση την παράμετρο ζημιών.

Η κριτική αυτής της μεθόδου επικεντρώνεται στο κίνητρο των τραπεζών να διακινδυνεύουν (gamble) τα ίδια κεφάλαιά τους και στην επιδείνωση της κα-

⁽³⁶⁾ Χαρακτηριστικό παράδειγμα του νέου ενισχυμένου ρόλου των οργανισμών αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας είναι η απόφαση της Standard & Poor’s να προειδοποιήσει πως όσες τράπεζες, μειώσουν σημαντικά τις κεφαλαιακές απαιτήσεις εφαρμόζοντας αυστηρώς την Basel II (κυρίως οι τράπεζες που επικεντρώνονται στη λιανική τραπεζική), θα τις υποβαθμίσει.

⁽³⁷⁾ Taylor (2002).

τάστασης των αδύναμων τραπεζών από την επιβολή από τις εποπτικές αρχές αύξησης των ιδίων κεφαλαίων τους. Σημειώνεται πάντως ότι σημαντικό στοιχείο για την επιτυχή εφαρμογή αυτής της μεθόδου είναι πώς οι εποπτικές αρχές θα υπολογίζουν τον πολλαπλασιαστή για κάθε τράπεζα, και αν θα χρειάζεται να επεμβαίνουν στην εσωτερική λειτουργία της τράπεζας, το οποίο είναι πιθανό να συμβαίνει με την Basel II.

Η πορεία προετοιμασίας για την εφαρμογή της Basel II έχει προχωρήσει. Παρόλα αυτά το τραπεζικό σύστημα των ΗΠΑ μαζί με τις εποπτικές αρχές, Federal Reserve, Federal Deposit Insurance Corporation, Office of the Comptroller of the Currency, διατυπώνουν αμφιβολίες για το πόσο είναι εφικτή η εφαρμογή της Basel II (και ιδιαίτερα της εξελιγμένης μεθόδου) σε όλες τις αμερικανικές τράπεζες και εκτιμούν πως χρειάζονται καλύτερες μετρήσεις και εκτιμήσεις των συνεπειών στις τράπεζες. Υποστηρίζεται πως μόνο οι μεγάλες διεθνείς τράπεζες θα ακολουθήσουν το νέο πλαίσιο και την εξελιγμένη μέθοδο⁽³⁸⁾. Μία τέτοια εξέλιξη συνδέεται και με τη νομοθεσία της ΕΕ που απαιτεί από τις αμερικανικές τράπεζες, οι οποίες λειτουργούν στο χώρο της ΕΕ, να ακολουθούν τους ευρωπαϊκούς κανόνες κεφαλαιακής επάρκειας. Επίσης η Επιτροπή της Γερουσίας των ΗΠΑ εξέφρασε σοβαρές επιφυλάξεις για την Basel II όσον αφορά τη δημιουργία μειωμένου κινήτρου για δανεισμό των τραπεζών προς τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, το περιβάλλον ανταγωνισμού και την ικανότητα των εποπτικών αρχών να εφαρμόσουν το νέο πλαίσιο.

Η διαφοροποιημένη υιοθέτηση του νέου πλαισίου από την πλευρά των ΗΠΑ δημιουργεί τις εξής παρενέργειες: α) η Basel II δεν θα είναι ένα σύμφωνο που θα ενισχύει τη θέσπιση διεθνών χρηματοοικονομικών προτύπων, β) δημιουργεί κίνητρα σε άλλες χώρες (όπως οι αναπτυσσόμενες οικονομικά χώρες) να διαμαρτυρηθούν, επειδή η νέα συνθήκη μπορεί να προκαλέσει περιορισμό του δανεισμού προς αυτές λόγω των υψηλών κεφαλαιακών απαιτήσεων⁽³⁹⁾, γ) μπορεί να απαιτηθεί παρόμοια

μεταχείριση από τις μικρές τοπικές ευρωπαϊκές τράπεζες⁽⁴⁰⁾. Οι British Bankers' Association και London Investment Banking Association⁽⁴¹⁾ διατύπωσαν αμφιβολίες για την εφαρμογή της Basel II από τα μέλη τους και τις εποπτικές αρχές. Η κριτική τους επικεντρώνεται στην πολυπλοκότητα και στην καθοδηγητική μορφή του νέου πλαισίου. Οι δύο ενώσεις θεωρούν πως το νέο πλαίσιο θα έπρεπε να βασίζεται σε αρχές και όχι σε κανόνες, δίνοντας τη δυνατότητα στις τράπεζες να υπολογίζουν τις κεφαλαιακές ανάγκες τους και μετά να εξετάζονται από τις εποπτικές αρχές. Επιπλέον η Securities Industry Association έχει ασκήσει κριτική στο σημείο που αφορά τη διαφοροποίηση μεταξύ των κεφαλαιακών απαιτήσεων για διαφορετικές τραπεζικές δραστηριότητες (π.χ. λιανική και επενδυτική τραπεζική). Η SIA και η European Private Equity & Venture Capital Association τονίζουν πως οι αυξημένες κεφαλαιακές απαιτήσεις για τις επενδυτικές τραπεζικές εργασίες δημιουργούν τον κίνδυνο αρνητικών επιπτώσεων στη ρευστότητα των κεφαλαιαγορών και περιορισμό των επενδυτικών κεφαλαίων. Το International Institute of Finance (εκπροσωπώντας 330 περίπου πιστωτικά ιδρύματα) εξέφρασε κριτική για τα θέματα του pro-cyclicality, της μη αναγνώρισης της διαφοροποίησης του χαρτοφυλακίου μιας τράπεζας, του υψηλού κόστους συμμόρφωσης, της πολυπλοκότητας του συμφώνου και της έλλειψης

⁽³⁸⁾ Είναι βέβαιο πως κάθε τράπεζα θα σχεδιάζει τη στρατηγική της αν θα εφαρμόσει την Basel II ή όχι, με βάση τη συμπεριφορά των ανταγωνιστριών της και τη διάρθρωση του χαρτοφυλακίου της.

⁽³⁹⁾ Η Κίνα, μετά και την Ινδία, αποφάσισε να μην εφαρμόσει την Basel II, επειδή δεν ανταποκρίνεται στις συνθήκες των τραπεζών που λειτουργούν στις οικονομικά αναπτυσσόμενες χώρες. Η Κίνα σκοπεύει να διατηρήσει την Basel I, εισάγοντας κάποιες αλλαγές προερχόμενες από την Basel II. Πάντως έρευνα της Asia Pacific Economic Co-operation έδειξε πως οι περισσότερες τράπεζες της περιοχής αντιδρούν θετικά στο νέο πλαίσιο.

⁽⁴⁰⁾ Η ιταλική κυβέρνηση ζήτησε εξαίρεση των μικρών τοπικών ιταλικών τραπεζών από την Basel II. Η French Banking Federation άσκησε κριτική στα ίδια σημεία με αυτά των BBA, European Banking Federation και SIA.

⁽⁴¹⁾ Βλέπε σχετικά Seal (2003) για τις επιπτώσεις της Basel II στις επενδυτικές εταιρείες.

εναρμόνισης μεταξύ της Επιτροπής της Βασιλείας και του International Accounting Standards Board όσον αφορά τον καθορισμό των επισφαλειών⁽⁴²⁾.

Σε κάποια χρονική στιγμή η νέα Basel II θα πρέπει να εισαχθεί ως Οδηγία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο όμως έχουν εκφράσει την ανησυχία τους για τις συνέπειες του νέου πλαισίου. Με βάση τις εξελίξεις στις ΗΠΑ, η νέα Οδηγία της ΕΕ θα ήταν χρήσιμο να προσφέρει ένα βαθμό ευελιξίας, σε τέτοιο σημείο όμως που να μην εξασθενεί τη διεθνή εναρμόνιση των κανόνων.

Ο σχεδιασμός και η τελική διαμόρφωση της Basel II ήδη έχει διαρκέσει μεγάλο χρονικό διάστημα, χωρίς να είναι βέβαιο αν το νέο πλαίσιο τελικά θα λειτουργήσει αποτελεσματικά και αν θα γίνει αποδεκτό σε ευρεία κλίμακα. Αναμένεται να καθυστερήσει σε πρώτο στάδιο η έκδοση της τελικής μορφής του συμφώνου από την Basel Committee, χωρίς να αποκλείεται καθυστέρηση και στην εφαρμογή του συμφώνου κατά ένα έτος – εξέλιξη που θα βλάψει την αξιοπιστία της Επιτροπής της Βασιλείας και θα δημιουργήσει πρόβλημα και στην Ευρωπαϊκή Ένωση που πρέπει να εισάγει τη νέα Οδηγία.

Επίσης πρέπει να τονιστεί πως οι περισσότερες τράπεζες έχουν επικεντρωθεί στην προετοιμασία τους όσον αφορά τον πιστωτικό κίνδυνο και δεν έχουν προχωρήσει σε επαρκείς επενδύσεις για να ικανοποιήσουν τις προϋποθέσεις για τον λειτουργικό κίνδυνο. Βεβαίως οι τράπεζες μέσα από αυτή τη διαδικασία προετοιμασίας μπορούν να διαπιστώσουν τις αδυναμίες τους, να αναπτύξουν νέα εσωτερικά συστήματα διαχείρισης, αλλά και να προτείνουν τροποποιήσεις για την Basel II⁽⁴³⁾. Σε τρεις βασικές περιοχές πρέπει να συνεχιστεί η προσπάθεια για τροποποιήσεις: α) αντιμετώπιση του pro-cyclicality, β) βελτίωση της κανονιστικής και λογιστικής εναρμόνισης (διάδραση των διεθνών λογιστικών προτύπων με το νέο σύμφωνο), και γ) απλοποίηση του συμφώνου.

Η συνεχής εξέλιξη όμως του τραπεζικού κλάδου κάνει αναγκαία και χρήσιμη τη διατύπωση νέ-

ων προσεγγίσεων για ανάλυση, με σκοπό ίσως την προετοιμασία της Basel III.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Allen L. and A. Saunders (2003), “A survey of cyclical effects in credit risk measurement models”, Monetary and Economic Department No. 126, BIS Working Paper, January.

Allen T. (2001), “Revisions to international bank solvency standards: A UK supervisory perspective”, *Journal of Financial Regulation and Compliance*, Vol. 9, No. 4, pp. 305-311.

Amato J. and C. Furfine (2003), “Are Credit Ratings Pro-cyclical?”, BIS Working Papers, no. 129, February.

Benink H. and C. Wihlborg (2002), “The New Basel Capital Accord: Making it effective with Stronger Market Discipline”, *European Financial Management*, Vol. 8, No. 1, pp. 103-115.

Berger A. and G. Udell (2003), “The institutional memory hypothesis and the procyclicality of bank lending behaviour”, Monetary and Economic Department No. 125, BIS Working Paper, January.

Basel Committee on Banking Regulation (2003), *Quantitative Impact Study 3 – Overview of Global Results*, Bank for International Settlements, May 5.

Blount and Daigle (2001), “A new breed of banker: the ‘risk pillar’ strategist”, *ABA Banking Journal*, June, p. 42-46.

Buerkle T. (2003), “Basel under threat”, *Institutional Investor*, July, pp. 32-39.

Carosio G. (2001), “The New Basel Capital Adequacy Framework”, Economic Notes, *Review of Banking, Finance and Monetary Economics-Banca Monte dei Paschi di Siena*, Volume 30, No. 3, November, pp. 327-336.

European Central Bank (2001), “The new capital adequacy regime-the ECB perspective”, *Monthly Bulletin*, May.

⁽⁴²⁾ Όσον αφορά τον καθορισμό των προβλέψεων σε σχέση με τις αναμενόμενες και μη αναμενόμενες ζημιές αποφασίστηκε να ακολουθηθεί η προσέγγιση που υποστηρίζουν οι ΗΠΑ.

⁽⁴³⁾ Οι International Swaps and Derivatives Association και Bond Markets Association διατύπωσαν μετά και τη δημοσιοποίηση του CP3 προτάσεις για τροποποιήσεις που αφορούν τα πιστωτικά παράγωγα, τα γερπς και τις βραχυπρόθεσμες απαιτήσεις. Εκτιμάται πως, η εφαρμογή της Basel II μπορεί να επηρεάσει τις αγορές των εταιρικών ομολόγων, των πιστωτικών παραγώγων και της τιλοποίησης, αφού πλέον οι τράπεζες θα προσανατολιστούν σε καλής διαβάθμισης δανειοδοτήσεις.

- Freixas X. and J. C. Rochet (1997), *Microeconomics of Banking Firm*, MIT Press.
- Gandy T. (2003), "A Risky Business? A Survey of Industry Preparations for Basel II", *Financial World*, Special Report, September.
- Griffith-Jones S. and Spratt S. (2001), *Will the Proposed New Basel Accord Have a Net Negative Effect on Developing Countries?*, University of Sussex, mimeo.
- Garside T and C. Pedersen (2002), *Basel II Prompts Strategic Rethinks*, Mercer Oliver Wyman, December, Research Paper.
- Hall Max. (2001), "The Basle Committee's Proposal for a New Capital Adequacy Assessment Framework: A Critique", *Banca Nazionale del Lavoro Quarterly Review*, Vol. 54, No. 217, pp. 111-179.
- Hayes S., V. Saporta and Lodge D. (2002), "The Impact of the new Basel Accord on the Supply of Capital to Emerging Market Economies", *Financial Stability Review*, Bank of England, December, pp. 110-114.
- Herring R. J. and A. M. Santomero (1995), "The Role of the Financial Sector in Economic Performance", Working Paper, 95-08, Wharton School for Center for Financial Institutions, University of Pennsylvania.
- Hoggarth G. and Darren Pain (2002), "Bank Provisioning: the UK experience", *Financial Stability Review*, Bank of England, June, pp. 116-127.
- Çonohan P. (2001), "Perverse Effects of an External Ratings-related Capital Adequacy System", Economic Notes, *Review of Banking, Finance and Monetary Economics Economics-Banca Monte dei Paschi di Siena*, Volume 30, No. 3, November, pp. 359-372.
- Goodhart C. (2002), *The New Basle Capital Accord*, Presentation Draft, Hellenic Bank Association, 15 November.
- Jackson P. (2002), "Bank Capital: Basel II developments", *Financial Stability Review*, Bank of England, December pp. 103-109.
- Journal of Banking and Finance* (2001): "Special Issue on Credit Ratings and the Proposed new Guidelines on Capital Adequacy for Bank Credit Assets" Vol. 25, January.
- Jorion R. (2002), "Fallacies about the Effects of Market Risk Management Systems", *Financial Stability Review*, Bank of England, December, pp. 115-127.
- Kupiec P. (2002), "Why Basel must brush-up on Credit", *Risk*, June, pp. 74-77
- Kupiec P. (2003), "Does CP3 get it right?", *Risk*, August, pp. 22-23.
- Llewellyn D. (2001), "A regulatory regime and the new Basel Capital Accord", *Journal of Financial Regulation and Compliance*, Vol. 9, No. 4, pp. 327-337.
- Lowe P. (2002), "Credit risk measurement and procyclicality", Monetary and Economic Department No. 116, BIS Working Paper, September.
- Lucas A. (2001), "Evaluating the Basle Guidelines for Back-testing Banks' Internal Risk Management Models", *Journal of Money, Credit and Banking*, Vol. 33, August, No. 3, pp. 826-846.
- Mann F. and Ian Michael (2002), "Dynamic Provisioning: Issues and Applications", *Financial Stability Review*, Bank of England, December, pp. 128-136.
- Marshall C. (1993), "What lies beyond compliance?", Basel II: A New Competitive Landscape, *The Banker*, Supplement, October 2003.
- Mattesini F (2001), "Capital Requirements in a Financially Driven Business Cycle Model", Economic Notes, *Review of Banking, Finance and Monetary Economics Economics-Banca Monte dei Paschi di Siena*, Volume 30, No. 3, November, pp. 491-508.
- Mayes D. and L. Passamonti (2003), "Boards should not escape the Basel shake-up", *Financial Times*, August 12, page 11.
- Milne A. (2001), "Minimum capital requirements and the design of the new Basel Accord: A constructive critique", *Journal of Financial Regulation and Compliance*, Vol. 9, No. 4, pp. 313-325.
- Polyn G. (2001), "Preparing for the worst", *Risk*, October, p. s16-s17.
- Rowe D. (2002), "The future for Basel II", *Risk*, May, p. 69.
- Saunders A. and Cornet M. (2002), *Financial Institutions Management: A Risk Management Approach*, McGraw-Hill.
- Seal K. (1993), "Investment Angle", Basel II: A New Competitive Landscape, *The Banker*, Supplement, October 2003.
- Segoviano M. and P. Lowe (2002), "Internal ratings, the business cycle and capital requirements: some evidence from an emerging market economy", Monetary and Economic Department No. 117, BIS Working Paper, September.
- Stordel H. and A. Cross (2002), "A cost/benefit approach to Basel II", *Risk*, June, pp. 38-44.
- Taylor C. (2002), "A New General Approach to Capital Adequacy: a Simple and Comprehensive Alternative to Basel2", Report, Centre for the Study of Financial Innovation.
- Timewell S. (2003), "Latest US move sets the pace for the world", *The Banker*, pp. 22-24.
- Westlake M. (2002), "Can Basel II be made to work?", *The Banker*, August, p. 61-64.
- Wilson D. and T. Wilde (2001), "Pro-cyclicality in the New Basel Accord", *Risk*, October, p. s28-s32.